

მეცტრე

წელი
1903

საყოველ-ვეინაო ლიტერატურული და მხატვრობითი გაზეთი.

6 აპრილს

გამოიცემა

№ 14

კვირაობით

1886 წელსა.

ფასი „თეატრი“-ს წლით სუთი (5) მანეთი, ნახევარ წლით სჰმი (3) მანეთი, სხვა გადით სეჯის მო-
წერა ან მიიღება. ცდკე ნომერი „თეატრი“-სა ღირს სჰმი შჰურა. სეჯის მოწერა მიიღება: თბილისში
„თეატრი“-ს რედაქციაში და ქუთაისში მმ. ჭიდაძეების წიგნის მაღაზიაში. გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი:
Тифлисъ. Въ редакцію „Театръ“.

გაზეთი „ივერია“ და მისი მხა.

(დასასრული *)

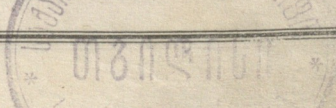
მრთი სიტყვით, საღ გინდათ, რომ შეცთომამ
არ იყოს: ყოველ განყოფილებაში რედაქციის უმეც-
რება იხატება შესახებ ქართული ენისა და მისი გრამ-
მატიკისა. სხვა ათას შეცთომას თავი დავანებოთ და
დასასრულ მხოლოდ ერთი მოვიხსენიოთ. მრთი ზმნაა
„ივერიის“ რედაქციისაგან წამებული და საბრალოს
ლამის ტყავი გააძრონ. მს ზმნა გახლავთ „აღსარე-
ბა“. მრთი დიაკონი სწერს „აღვიარება“, მეორე—
„მიღვიარება“, მესამე—„აღვიარებული“, მეოთ-
ხე—აღვიარდებული და სხ. საკვირველია, ამდენმა
უმეცარმა დიაკონმა როგორ მოიყარა ერთათ თავი?
შბრალო სოფელი დედელი კანონიერთ ხმარობს
ამ ზმნის ფორმებს და თქვენ რა ღმერთი გავიწყრათ,
დიაკვნებო? ნუთუ სულ საკუთარი სამოციქულო გი-
ჭირავსთ ხელში? მრწამსი მაინც არ წავიკითხავსთ?
იქა სწერია: „აღვიარებ ერთსა ნათლისღებასა“.—აღ-
სარება: მიმღებობა აღსარეულის, და არა „აღვიარდ-
ებული“!.. მრთი საპატო პირი ამ ზმნის მიმოხრის
გაგზავნას აპრობს «ივერიის» რედაქციაში დიაკონთა
საგულისხმოთ და ამიტომ მე აღარ ვანვაგრძობ.

სასაცილოა, რომ ამისთანა უმეცარმა პირებმა
სხვებს ენა გაუსწორონ და გრამმატიკის უცოდინა-
რობა შესწამონ! ამ სტრიქონების დამწერმა «ივე-
რიის» რედაქციას ერთი სტატია გაუგზავნა და იმ პრ-
რობით, რომ ენა შეუცვლელათ დაეტოვებიათ, მაგ-
რამ პასუხათ აი რა მიიღო: თქვენს თხოვნას ვერას
გზით ვერ დავაკმაყოფილებთ; რადგანაც გრამმატიკაში
სუსტი ბრძანდებითო, და სხ. მაგრამ ისიც ენახოთ,
თუ რაში პოულობენ დიაკვნები სისუსტეს: მას აქეთ,
რა რამე ვინ გაიგონაო, რა თუ არის, რამ რის მა-
ჩანხალაო და სხ. ღვეითიანში ერთი პატარა თავი
(იზ) გარდავიკითხე და იქაც კი ენახე დიაკვნების შე-
ნიშვნის გამაქარწყლებელი საბუთი. ღვიკვნების და-
წუნებული «რა რომ» იმისთანა პოეტს უხმარია,
რომ „ივერიის“ რედაქციის მთელ კრებულს იმის
ფრჩხილშიაც არ გავცვლი (რა ჯანდაბათ მინდა? ნე-
ტაი ვაკანსია დაიკლებოდეს; ქვეყანა გაიწმიდება ამ
უმეცარი დიაკვნების თავილამ მოშორებით). აი რო-
გორ სწერს ბურამიშვილი ხსენებულ (იზ) თავში:

„აწ მეორედ მეფე მახტანგ, რა რამე ყენს მესა-
მინეს,
ოითქმის ასე განარისხეს, კკუისაგან შეაღდინეს“.

მაგრამ დიაკვნები, ვიცი, ამას იტყვიან: ჩვენს
სამოციქულოში ეს არ გვინახავსო და, მაშასადამე,
უკანონაოა! აბა, დიაკვნებო, ხალხს მაინც დაუჯე-
რეთ, რომელიც წამ და-ტყუმ ხმარობს ამ კავშირს.

*) იხილეთ «თეატრი» № 13.

და რომ იგრევე იხმარება, როგორც თუ რომ (მაგრამ იქნება დიაკვნების გრამმატიკაში არც ეს ეწეროს?)... არა, დიაკვნებო! რომ აქ კანონიერათ არის ნახმარი, და თქვენს ნაჯღაბნში კი ვგ რომ წამ-და-უწუმ მაჩან-ჩალაც არის და მატრაკვეციტ. № 32-ის მოწინავე სტატიაში თქვენა სწერთ: «პირველად ესა, რომ ავტორი სხვა ადგილას იმას ამბობს, რომ“-ო და სხვ. ამდენი რომ ნეტაი კეთილზმოდანებისთვისაა ნახმარი? აი ნამდვილი მაჩანჩალა თუ გინდათ, ვგ არის!.. დიაკვნები კიდევ მისწორებენ მე გრამმატიკას: „სწამლავს“ კი არა „ჰსწამლავს“ უნდაო!.. ნამდვილი დიაკვნური შენიშენაა! დიაკვნებს ძველ სამოციქულოში უნახავს ამ გვარი მართლწერა და ასე უნდაო! არა, დიაკვნებო: „ჰსწერს“ კი არ უნდა, არამედ „სწერს“, „სტქვა“ კი არა, არამედ „სტქვა“, „ჰსწამლავს“ კი არა— „სწამლავს“. კეთილ ხმოდანებისათვის აქ ასო ს არის და ვგ სრულიად საკმაოა, და კიდევ მიწებებულები: მაჩანჩალის უმაჩანჩალესი იქნება... მაგრამ არ გაემტყუნებათ დიაკვნებს: ისინი მაჩანჩალობას ერთობ შეჩვეულნი არიან, ხუცებთან ჩანჩალაში და აბგების თრევაში გაუტარებიათ მთელი სიცოცხლე ..

აი სულ ეს ორი სიტყვა უნახავს ბატონს და დიაკვნებს მთელს გრძელ სტატიაში და ამის გამო აღუარებიათ ჩემი უცოდინრობა ქართული გრამმატიკისა! მაგრამ გონიერი მკითხველი ადვილათ დაინახავს, რომ «ივერიის» რედაქცია თავისი შენიშენით თავისსავე უმეტრებს ამტკიცებს. ამაზღდა ნათქვამი: «ვირმა პალო მოგლიჯა: ერთი წიხლი სხვას ჰკრა და ათასი თვით იკრა» (მე ანდაზას მოგახსენებთ; პიროვნებას არ ვეხები).

მართი შეცთომა კიდევ უნახავს დიაკვნებს ჩემს სტატიაში: „წამწამთა სწამლავს“ არ ითქმისო!.. არ ითქმის, ალბათ, მხოლოდ იმიტომ, რომ «ივერიის» სამოციქულოში არ სწერია, თორემ ეს ხომ ითქმის: «კაცობრიობის დიდებულთა ნაღვაწთა თირკმლები გაუსინჯეთ»-ო?!

როგორ ჰუიქრობ, მკითხველო? მინ ყოფილა უმეტარი გრამმატიკაში: მე, თუ მთელი კრებული «ივერიის» დიაკონთა? მიეტყვება, თუ არა, ამ გვარი უმეტრება იმისთანა სახელ-განთქმულ ბატონს, როგორიც არის „ივერიის“ რედაქტორი? მე მგონია, დამნაწვეთ უნდა აღსარებულ-იქმნას იგი და უნდა დაისაჯოს. სასჯელათ მე ჩემს მხრით ეს ამომარჩევა: ერთი კვირის განმავლობაში მაინც აეკრძალოს ქალაქის თამაში და თვეში ერთხელ მაინც შეიტყოს წინ-და-წინვე, თუ რა იბეჭდება გაზეთში. მაშინ, დარწმუნებულნი ვართ, (ამიტომ რომ ილია ჩვენ ჰქვიან კაცათ მიგახანია) ხონელების ამდენ აქია-

ბაქიაობას ცოტათი მაინც ფრთა შეეკვეთებოდნენ. რემ ლამის ხონელების ორგანათ გადაიქცეს ვგ „ივერია“ (ვაჯა-ხონელა არ უშვებს ერთ სიტყვასაც, სადმე მის წინააღმდეგ თქმულს, და ავსებს გაზეთს ჩალა-ბულათი)... მართი სიტყვით, «ივერიის» რედაქტორი, ჩემის აზრით, ასეა თუ ისე, უნდა დაისაჯოს. მე უფრო ადვილათ მიეუტყვებ უმეტრებს იმის დიაკვნებს, რამეთუ არა უწყიან, რასა იქმონან.

ჩვენ იმიტომ გავაგრძელებთ ბაასი ვაგ. „ივერიაზე“ და იმის ენაზე, რომ დღეს ჩვენში ვგ არის ერთ-ერთი გაზეთი სრული განყოფილებით; უფრო კიდევ იმიტომ, რომ ის გამოდის ოდესმე ჩვენში სახელგანთქმული პირის რედაქტორობით. ამ გვარს მოთავე პირს ყოველთვის სხვებზე მეტი უნდა მოეთხოვოს, რადგანაც საზოგადოება სახელ-განთქმულ პირს ბრმათ მიჰყვება და უჯერებს და, მაშასადამე, ადვილათ შევა იგი შეცთომაში, თუ თვით მეთაური შემცთარია. ასე დიდხანს იმიტომ შეეჩერდით გაზეთის გარეგანი ღირსების დაფასებაზე, რომ დიდ მნიშვნელობას ვაძლევთ შინაგან ღირსებასთანვე აგრეთვე გარეგან სიმშენიერესაც. რაც უნდა გემრიელი და მარგებელი საქმელი მოგართვან, თუ ის ბინძურათ არის შემზადებული და ბალნითა და ხიწვებით სავესე, უთუ-ოთ შეგეზიზღებათ და, დარწმუნებული ვარ, არ მიირთმევთ («ივერიის» დიაკვნების კი რა მოგახსენოთ: ისინი არც გემოს დასდევენ და არც სიწმიდეს, ოლონდ კი ბატონის აბგა ვაავსონ და სადავითნო თითო-ორორი შაური აილონ!). ამ გვარივე თვისება აქვს კაცის აზრსა და სიტყვასაც: რაც უნდა ღრმა იყოს იგი და დიდმნიშვნელოვანი, თუ მახინჯი ფორმით არის გამოხატული, თავის მნიშვნელობას და გავლენას სრულიად ჰკარგავს. მე ასე არის და ამის უარყოფა შეუძლებელია. მაგრამ რას იტყვით იმ შემთხვევისას, როდესაც შინაარსიც მახინჯია და გარსიც, როდესაც აზრიც უხეიროა და ფორმაც ძვალთმომტეხი? მე მგონია, ამ გვარი ყველაფერი საიქიოს უნდა გაიგზავნოს,—საიქიოს, სადაც ცოდელონი განისვენებენ, სადაც არის კუთვა და ღრტენა კბილთა...

ბაზეთის «ივერიის» გარსზე ჩვენ საკმაოთ ვილაპარაკეთ. შევენოთ ახლა შინაარსსაც.

ღვიწყოთ ისევ მოწინავე სტატიებიდამ. რას წარმოადგენს ვგ სტატიები? მეთაურისტმა უკვე გამოაცხადა, რომ ჩვენ შინაურ კითხვებს ვერ შევეჩებით, რადგანაც იმათი არც ალიანი ვეცემის და არც ჩალიანიო!.. ძარგია, შენმა მზემ! საქართველოში გაზეთი გამოდიოდეს და მარად ბისმარკ-ზლადსტონებით გიქეკადეს ყურებს! მართი კვირის განმავლობაში სულ ბისმარკ-ბასმარკ-ბისმარკიო, გაიძახის მეთაუ-

რისტი, და როცა შეატყობს, რომ ჰა—ახლა გავაძრე ტყავიო, მისდგება მერმე ზღაღსტონს ან ჩამბერლენს და ვაი მათი ბრალი. ზულსა და მაგარას არ შეარჩენს და თირკმლებსაც სულ ერთიანათ აუფორიაქებს! ან კიდევ მოჰყვება ფილოსოფოსობას მე და შენ-ზე და როტავს და როტავს...

ნაკვეთი რალა ფრინველია? ამ განყოფილებისათვის უმთავრესი ადგილი მიუნიჭებია რედაქციას და უხეირო რამ კი არის: სამი თვე გავიდა აგერ და, კარგათ რომ დათვალო, სამი მარტილიანი ოხუნჯობაც არ ყოფილა შიგ: ყოველივე სულელური სიტყვა ან ყოველივე ქეშმარიტება „ივერიის“ რედაქციას ოხუნჯობა ჰგონებია... მე ლელო მაინც, რომლის ინიციატორობითაც დაარსებულა ეს განყოფილება, სულ დაიჩრდილა სხვა მენაკვეთებისაგან და, მადლობა ღმერთს, გააძვირა უმარტილო ნაკვეთების ბეჭდვა, თითქო ვისმე გაეჩუმებოდეს ის ამ სიტყვებით: «სუ, ლელოვო!»

ახლა ნარკვევიც გავსინჯოთ. ამისთანა ადვილი რა არის: აიღე, დიაკონო, რომელიმე გაზეთი და გადმოთარგმნე იქიდან ის, რაც შენ, დიაკონო, მოგეწონება (სხვის გემოვნებას და საჭიროებას რას დასდევ?), მაგალითებზე რამდენი სულელობა ჩაუდენია შელდმანს პეტერბურგში, ან რა «მნენიების» არის «სარატოვის ფურცლები აქსაკოვზე და სხვა სულელობა. მთარგმნაც ხომ ძლიერ გეადვილებათ: გრამმატიკა არ არსებობს თქვენთვის და არავითარი კანონი, — მაშასადამე სთარგმნე და სთარგმნე. აქ ხომ გარდაღეკვა და გამოკოხნა მხოლოდ საჭირო იმის, რაც სხვა გაზეთებს ათას ჯერ დაუღეკიათ!..

მაზეთი მაშინ წავა ხეირიანათ და იქონიებს გავლენას, როცა ორი-სამი პირი იმისთანა სწერს შიგ, რომ კმაყოფილებით მოელოდები იმათ სტატიებს. „ივერიის“ თანამშრომელ-მწერალთა გუნდი შესდგება სულ ერთი პატრიარხისა და სამი ოთხი დიაკვნისაგან. პატრიარხის რა მოგახსენოთ და დიაკვნები კი ყველა წყალ-წასაღებია. მე კარგათ ვიცნობ ამ დიაკვნებს, რა შეილებიც არიან! მრთი არის მეტის-მეტი ლიბერალი, ბურთივით რგვლი, ნათლის-სახელი ღრიღორა, მეტი სახელი გოდორა. ეს პატიეცემული დიაკონი არ იჩენს თავს, იმალება და კარგათაც შერება: შრომა და გაცემა უანგარო უნდა. მე მართლა დიაკონი ვახლავსთ (ხუტოვიჩია, უმჯობესია ესთქვათ—ნადიაკვნარი, რადგანაც დიაკვნობაზე ხელი ააღებინეს, იმიტომ რომ საწიგნეს თურმე ვერ სწვდებოდა მეტის-მეტი სიღაბლის გამო. ახლა «ივერიის» რედაქციაშია, რადგანაც იქ არის ყოველ უადგილო დიაკონთა თავშესა-

ფარი ალაგი; ჰკითხულობს იქ ლავითნს და სადაცღობს ნოს ორ-ორ ბისტს იღებს.

მეორე დიაკონი (ესეც ხუტოვიჩია)! უფრო გაბედავია: ეს ხან-და-ხან მაინც გამოჩნდება ხოლმე კუდიან ვარსკვლავსავით ი. ალექსანდრიძის ფსევდონომით. მე ის პირია, რომელმაც პეტრეს ქალაქში სულ ყურები გამოგვიქექა მამულ-დედულისა და ჰაი-ჰუის ძახილით, ბევრი თესლი მოაბნია ლიტეინ—ნეესკი—სრედნე მეშხანსკის ქუჩებზე და შემდეგ ქალაქ ორლოვს გადაებარგა ქრისტიანობის თესლის მოსაბნევათ, მოასჯულა იქაურებიც და ახლა «ივერიის» რედაქციაში ზის იგი, ვითარცა «სვერხშტატნი დიაკონი»

აქ, შუაში, ანგარიშით კიდევ არის ვიღაც ორიოდ დიაკონი, მაგრამ იმათ თავს ეანებებთ და პირდა-პირ ხონელ დიაკონზე გადადივართ. მე სულ სხვა ნაირი დიაკონია (ესეც ხუტოვიჩი!), ამას ტოლი-ბადალი არა ჰყავს. ძარგათ იცნობს იმას მკითხველი, რა მწერალიც ბრძანდება, მაგრამ რიგი მოითხოვს, იმასაც ეუთხრათ ხოტბა. ბიოგრაფიულ ცნობებს ყოველი მწერლის ცხოვრებაში დიდი მნიშვნელობა აქვს, და ამიტომ მოკლეთ მოვიხსენიოთ ამ დიაკვნის ბიოგრაფია. ეს დიაკონი პეტერბურგში იჯდა ოთხიოდე წელიწადი, იჯდა მშიერი და მწყურვალი, ფიქრობდა მხოლოდ იმაზე, თუ როგორ გამძღარიყო... ბოლოს „ევერიკა“ დაიძახა, მივარდა „სტრეკოვასა“ და „ასკოლკებს“ და დაიწყო ამა მეცნიერულ თღუზულებათა კითხვა: თან სიბრძნეს იძენდა და თან სიცილ-ხარხარში შიმშილი ავიწყდებოდა. აი აქედამ და ასე დაიწყო მისი სწავლა-განათლება, ამ გვარათ განვითარებული ჩამოვიდა სამშობლოში და ხან რუსებს სთოკავს «მჭევრ-მეტყველების კანაფისაგან დაგრეხილის გრძელი ბაწრით» და ხან ქართველებს... ეს დიაკონი ძლიერ დაკვირვებული მწერალი გამოდგა: მაგალითებზე ის ხშირათ ცირკებში დადის და ოთხფენ ცხოველებს კუდებს უსინჯავს და აშობს, რომ მათ ნამდვილი კუდები არ აბიო და სხ. (იხ. სახელდახელოში ანუ წყალ-წასაღებში)... ხონელი დიაკონი «ივერიის» ცხარე ცრემლებით სტირის, ჰგოდებს და წუწუნებს: რედაქცია ვალად მდებს სტატიები წარუდგინო და მე კი არ ვიცი, რა დავსწეროვო .. ბინდა თუ არა, წელზე ფეხი უნდა დაიბჯინო, ილაჯი გაიწყიტო დასწერო და სწეროვო!.. ღა ხონელიც იწყვეტს ილაჯს, მაგრამ კი არ სწერს და სწერს, არამედ სჯღაბნის და სჯღაბნის, ყბედობს და ყბედობს, აჭიაობს და ბაჭიაობს... მე თქვენ გეტყვით და მასალა გამოვლევა ამ გვარ მჯღაბნელთ. სანამ კუდები არ დაილევა ქვეყანაზე და მჭევრ-სულელობის კანაფი,

ხონელის მსგავსი მჯღაბნელი ყოველთვის შეიძლება ბაწრების გრესას..

მართს უკანასკნელ ფელეტონთაგანში ხონელი გულწრფელათ აღიარებს:

„Еще одно последнее сказаніе—
И лѣтопись окончена моя“.

მაგრამ უმჯობესი იქნებოდა ეს ეპიგრაფი ამ გვართ მოეყვანა:

„Всѣ глупости я выложилъ наружу—
И лѣтопись окончена моя“.

ხონელმა შარშან დაასრულა თავისი „მატიანე“, დაასრულა თავისი ლიტერატურული მოღვაწეობა. რაც რამ ეწყო თავში, სულ ორი თვის განმავლობაში გადმოაღება და მისცა გაზ. „ქაეკაზსა“ და „ღროებსა“ „ფიქრნი თვისნი შავად-მღელვარნი.“ ამას შემდეგ ბ. ხონელს სხვა აღარაუფერი დარჩენია, კუდებილა დარჩენოდა დაუთვლელი და გაუსინჯავი და ისინიც გასინჯა,—აწ კი ვურჩევთ ისევ ხონს, თავის საგაზდილოში, წავიდეს და აზგასა და ღვეითნს მოჰკიდოს ხელი.

ბი სულ ეს დიაკვნები შეადგენენ გაზ. «ივერიის» უნჯსა და განძს (დონ-ენ-ზე არაფერი ცუდი არ გვეთქმის: ეს ერთობ ხერხიანი და ხელოვანი მეფელეტონეა, ენაც მარტივი აქვს, მხოლოდ გრამმატიკაში ისიც სუსტობს).

მკითხველო! ბუღს ხელნი დაიკრივე და გულწრფელათ სთქვი: რა უნდა შეიძინოს და ისწავლოს გაზ. «ივერიაში» ან ანბანთ-მწყურვალმა და ან ინტელიგენტმა? რით უნდა დაკმაყოფილდეს მკითხველი: ამ არეულისა და ავლამბრულის ენით, თუ უმეცარი დიაკვნების მეცნიერებით?

სანამ თქვენგან პასუხს მივიღებდე, მე მსურს შესხმა ვუთხრა ბატონს და შევაქო მისი დიაკვნებიც.

ბ ა ტ ა ნ ს

მფიქრობდით: კვალად იღვიძებს მით რედატორი, ილია არა გეშურს.....
პარგი მამულის-შვილია!.. «რაც არა ჰხამდეს ჩიომარამა შეესტოთ: დამ-რას,
კირა, ნუ უყრით ასაკენკლადა!..»
ღიაკვნებს აჰყვა ილია!

რაც ძალ-გიძს, იგი აკეთე,
მეტს ნურვინ ითხოვ ჰკვისაგან:

«საცა არა სჯობს, გაცლა სჯობს»
ქაცისა მამაცისაგან».

დ ა ა კ ვ ნ ე ბ ს

(დავითიანი: გვ. 51, თავ. ის; ჰეფს.-ტყაოს:ნი და სს.)

მიუხაროდათ დიაკვნებს, საჯღაბათ გაჩაფრულებსა:

«ღაგვაჯღაბნინებს ილია, ვიშოვნით მრავალ ფრულებსა!

მისაც გესურს, იმას ვავინებთ, გავიძლებთ ლანძღვით გულებსა...

ბედი გვეწია: საცაა, ახლა ვიცხონებთ სულებსა».

ხონელმა ეგ სთქვა: მეშველა, ახლა გავძლები პურიითა». მოდორამ: «თევზით გავსკდები ზურგიელ-გელაქურითა».

აკოფამ: „მივიზრუყები ღვინით ჰაგვაგაძურითა.“ სხვათა სთქვეს: „დახე ამ წუწკებს, სულ სათრევია ყურითა“..

იწვია ყველა ილიამ (სმა-ჰამას შეჩვეულია!), ბაუმასპინძლდა ქართველებრ, გადაუშალა გულია, შთხრა: სვით, სჰამეთ, ნუ გრცხვენისთ, ეგებ მოითქვით სულია...

სმა-ჰამა დიდად შესარგი, დება რა სავარგულია? რასაცა შესჰამთ — თქვენია, რაც არა — დაკარგულია!»

აღგა სიტყვისა სათქმელათ ხონელი დიაკონია: „ღვეითნი ასე სწერია: «სჰამეთ, სვით შესარგონია». მე ამისთანა ვაზშამი *) აროდეს არა, მქონია: ხონში სულ მჰადმა დამახჩო, ოი დაიქცეს ხონია!..“

ილიკო უხვობს: გამოსკდენ მშიერი ხუციშვილები, მაგრამ მეტის ყბის ქნევითა სულ დაებლაგვათ კბილები. მერვის უებინეს კბილ ბლაგეთა, შეიქნენ დაღრეჯილები... სხვებს მოუქნიეს, თვით იცეს, თვით დარჩენ დაბეგვილები... მოჰყვენ აქია-ბაქიას, ზედ დართეს ჰორი ტყვილები.

*) დაბალი ხარისხის სტუმრებს, როგორც გვხვინია, ილია ვაზშამი ჰჰატიყოფს, სადილოთ კი თურმე სულ სხვა სორტის, «ზაგრანიჩის» სტუმრები ჰყავს ხოლმე მიწვეული.

სიტყვით მამაცნი, საქმეში გამოდგენ ბალონი, ჩვილები...
აღლახო! მეწყერს მიეცი მსგავსი მამულის-შვილები!

საღაგან.

ქ ქუთაისი.
მ. რტის 23-ს.

ახალი აპგები

◆ ჩვენ შევიტყუეთ, რომ თბილისში აღმოჩენილა ერთი ძველი ხელთ-ნაწერი წიგნი, სადაც მოხსენებულია შოთა რუსთაველის გვარიო. ამ საგნის შესახებ „მეატრის“ ნომრებში მალე ერთი წერილი დაიბეჭდება, სადაც განმარტული იქმნება შოთა რუსთაველის ნამდვილი სახელი და გვარი.

◆ ბ. ანდრია ბენაშვილისაგან შედგენილი ნოტები უკვე დაიბეჭდა და გამოვიდა, რომლის ეგზ. ფასი 1 მან. და 60 კ. ეს ფასი საკმარისი დიდი ფასია, მაგრამ თუ წარმოვიდგენთ ყველა იმ რთულს საქმეებსა და დამაბრკოლებელ და საწვალბებელს მიზეზებს, რაც კი ამ გვარ ნაწარმოებთა ბეჭდვის დროს ხდება ლიტოგრაფიებში, მაშინ ჩვენ ნათლად დავრწმუნდებით, რომ ეს ფასი ასეთის გამოცემისთვის დიდი არ უნდა იყოს...

◆ ამ კვირას, ფოსტაში კარგა ბევრი ხალხი იყო, ამ დროს ერთ კაცის მახლობლივ ხელების ქნევით გამოიარა მეორემ. ამ გავლის დროს უცაბედად ცალი ხელი ერთ კაცის ჯიბის პირს მოხვდა და პატრონმაც შეიტყო. ამაზე სტაცეს ხელი და ეს პირი ჯიბეგირათ აღიარეს. ღამნაშავემ კი თავის გამართლება და ბოდიში დაიწყო, რომ უცბად მომიხდა ესაო.

დასწყევლოს ღმერთმა, რა ნაირ შემთხვევას არ წააწყდება კაცი.

ამას წინეთ ამავე ფოსტაში ერთ ურიას უბილამ საათი ამოაცალეს და ისიც როგორ, ძეცკვიდამ მოსტრეს.

ჩიბის ჰიპოპი

სამღერა ისმას ფრთოსანის:

აწ გაზაფხული დგებაო,

ქედადამ დეჟე ჩამორბას,

მთის წვერზედ თოვლი დნებაო!

სუგნმუსტის ფოთოლ-ფურცედი
მწვანდება ტეე და გელიო,
ყვავილბას ყველა მცნარე,
დგება დრო სანატრელიო.

ღამ-ღამით მივარე გასაშობს
შეცაზედ გაბადრუდსეო,
და სხავეს აფრქვეს ქვეყნას
გნებით გამსჭვალულ გულსეო.

გაღვიძებული ბუნება
შეცნარის თავის ბედსაო
და მას ნიაგა აშიეი
დასტრფის, უკონის მკერდსაო!..

აწი მეც ჩქარა მოვძებნი
ცნოვრების მეგობრსაო
და შეკრთებით ტკბილის სმით
დავატკბობთ მთას და პარსაო...

დავზრდით ჩვენ შვილებს, ტკბილ-ტრფობის
და ღსენის ნაყოფებსაო,
და მივაბარებთ მათ შემდეგ
ძინდვრებს და ჭალებ-მთებსაო!“

ამას რომ მღერდა ფრთოსანი,
მე გული მიდონდებოდა,
მით რომ მე იმ დროს მომისგან
დალატი მაგონდებოდა.

წერილები გურიიდან

II

ეს უგანასგნელი ათი დღე, ეკვი არ არი, შესანიშნავ დღეებად იქნება შეტანილი აქაურ მატინეში. მოჭკლეს ორი გავარდნილი ყაჩადი, და ერთიც აზნაური, რომელსაც ოლქის სასამართლომ ასტრანახში დასასლება გადაუწყვიტა ათი წლით, მაგრამ ჩსავრის ღვინოს მაჩვეულმა აზნაურმა კასპაის ზღვის ომსივარს სამშობლოს მზე არხის და ბოლოს კი თავი ამსუკრულა... შირველი ყაჩადთაგანი იყო ს. მამათელი, სასაგაზდა გლეხი გოგვაძე, რომელსაც სამსჯავრომ კატარღის ბილეტი მისცა ერთი თავადი მთურავის მკვლელობისათვის, მაგრამ ბილეთის დანიშნულებისამებრ წარდგენის მაგიერ, მიჭმართათვისი სოფლის სმარს ტყეებსა და დრეს, იმალებდა

მათი დღე-ღღე და დამ-დამით ეწვეოდა უქმრად დარჩე-
ნილ მანდილოსნებს.—სე იმაღა თავი რვა წელიწადს.

მეორე, სამი წლის წინად გაყარებული ღომიჯარის,
რომელსაც აგრეთვე კატარდა ქონდა გარდაწვეტილი...

მესამე სვედრი მართლაც შესაბრალოა. ამ რვა
წლის წინად წვრილ-შვილის პატრონს, მოხუცებულ კაცს
უცემეს ძმა, რომელიც თავ-გატყნის მივიდა მასთან და
შესტია. გაბრაზებულმა ძმამ თავს გამოიღო ძმის ცემა,
დასვდა მისს გამაჯანჯვლებს სოფლის ვიწრო შუკაში და
რაც დღე მისს ძმას დაუყენეს იგივე დღე მიაყენა მათ.
სამსჯავროდ ათი წლით ასტრახანში დასახლება გადაუწუ-
ვიტა. რამდენიმე თვის შემდეგ უბედურ გარემოებათა
მსხვერპლმა გაიქცა გზიდან, რაცა რზურკეთში მოწყვდენ
ვიღაცის საქმეზე მოწმედ საკითხავად.

* *

ამ უმად რომ გურაის დედა ქალაქში შემობრძანდეთ.
უთუოდ, ყოველ მხრიდან მოკესმისთ ფურჩუბთან შეჯ-
გუფული ხალხის ყვირილი: «პური და პურიო!»—რა
ამბავია? მინცა და მინცა არაფერი—ცოტა რამ გაუგებ-
რობა კანდავსთ. ადგილობრივმა პოლიციამ სამართლიანად
განიზრასა პურის ნისრის (ტაქსა) დაწვეა და ეს არ ეპიტ-
ნავათ ბ.ბ. მეფურჩუებს და სანასკვროდ შეამცირეს პურის
ცნობა. რასაც აცნობენ იმასაც უწინდელ ფასებით (გირ-
ვანქა შაურად) ჰყიდიან. პოლიციამ შეუდგინა მათ რამდენ-
იმე რაქმი და სამსჯავროს გადასცა. ჩვენ კი ამას ვიტყვი,
რომ თბილისის ნისრთან შედარებით აქ ნასკვარ ფასად მინც
უნდა იყიდებოდეს პური, რადგანაც ყოველ კვანი სარჯი აქაურ
მეფურჩუებს იმის ნასკვარიც არა აქვთ რაც თბილისელებს.
მოტანის (აქ მოხალად ყირიმის ფქვილს სმარობენ) და
ფურჩუთა ქირის სიმცირეს რომ თავი დავანებოთ, მარტო
შეშის ფასის განსხვავება (აქ საყენი ღირს 7—10 მან-
თი, თბილისში 30—50 მან.) შეადგენებს აქაურ მე-
ფურჩუებს იმის ნასკვარ ფასად ჰყიდონ პური, რა ფასება-
თაც თბილისში ჰყიდიან...

* *

გისაც ჩვენი პატრიარქის შედაგოვის ი. გოგება-
შვილის ბუნების კართან დართული რუკა უნახავს, ის
ამოიკითხავდა, სხვათა შორის, რომ გურიაში 50,000
სული ცნობავსო. ეს ცნობა დღეს ძველ და შემცდარ
ცნობად უნდა ჩავთვალოთ, რადგანაც წლეკანდელი ცნობე-
ბი, რომელიც შექრება ადგილობრივმა პოლიციამ, კვამ-
ცნებს რომ ამ უმად სამოცდა ათი ათასზედ მე-
ტია*) ყოველ წლებით მცნობრება რიცხვი ემატება
1200—1800 სული, მაშინ რადესაც მთელი წასრუ-

*) დაწვრილებით ცნობებს შემდეგ მოგახსენებთ.

ლი რმიანობის დროს 300—400 ბავშვს მტრულად
ბადებულა. არ უნდა დავივიწყოთ რომ რვა ასიოდე მარტო
რამში დაიხრცენ და ერთი ამდენი კადეკ, თუ მეტი
არა, იმსხვერპლს სსვა-და-სსვა ავადყოფობა, რომელიც
მკინარება მათს ჩვენში. მასსადამე რმიანობას არა თუ
მცნობრება რიცხვის ზრდა შეუძნირება, არამედ თვით
მცნობრებულთა რიცხვიდან გამოუკლია იმდენი, რამდენიც
გარემოებათა ნორმალურს მდგომარეობაში ერთს წელი-
წადს უნდა მომატებოდა...

ჰ.

ველეტონი

პირსული

ჩვენს ქვეყანას ზოგიერთი პოეტები უწოდებენ—
და სამართლიანადაც—გმირთა ქვეყანას. თუმცა, ჩვე-
ნი თანამედროე მეღვესე ამბობს:

«ძელოვ შეფერხდა ისტორია... და სხ.,

მაგრამ პოეტის უიმედობა ტყუილი ყოფილა და,
ძალითა ღვთისათა, გმირთა ქვეყანას გმირები არ ელე-
ვა, სიტყვისამებრ წინასწარმეტყველისა, რომელიც იტყ-
ვის: «რამეთუ არა მოაკლდეს თავადი იუდას და წი-
ნამძღვარნი წელთაგან მისთა!.. ამიერიდგან თორმე-
ტი რიცხვი მარტისა მთელს საქართველოში საღვე-
სასწაულო ღღედ დაიდება,—და შეიძლება ეს ღღე
თავისი მაღალ მნიშვნელობით კიდევ აღემატოს
ქართლოსის მოსვლასაც, შარნაოზ მეფის მიერ
ქართული ანბანის შემოღებასაც და სხვ. რაჭ-
ველი მესტიერები ამ ღღის გმირთა საოცარს მა-
მატობას გაპლექსენ და ჩვენს შემდეგ შთამომავალთ
ღვესად მოუთხრობენ; დიდებულნი პოეტნი: სკანდა-
როვი, ბივიშვილი, რიქან-ოღლი, ზ. შიჭინაძე, ან-
ტონ ფურცელაძე და სხვ. უძღვნიან მათ თითო ფუ-
თიანს პოემებს, ვაჟა, თუ კაჟა-ფშაველა დასწერს:

«მოხზაბათ ღილა გათენდა,
ღვეშით მაძლარი ყორნები
მთის კინჭუხებში სხდებიან,—
ჩაჩქან ასხმული ბატები
საომრად ემზადებიან!..

მნა მოქნილი „გადიები“ ძილ გამკრთალს და
გაჟინიანებულს ბატონის შვილებს ზღაპრად მოუთხ-

რობენ თორმეტი მარტის გმირთა მამაცობას და, ვინ იცის, რომელსამე უღაბნოში განდევილმა საქართველოს პიემენმა კიდევ შეიტანა თავის მატთანში: და მოუელინა უფალმან წელსა მას სახმილისასა ბაშიბუზუყთა მწერალთაგან დაჩაგრულს ქვეყანას მხსნელი ახალი-ბებუთოვის ქუჩით და რქვა მას: «ალიღე კვერთხი იგი ხელთა შენთა და წარვედ»... და სხ.

შემდეგ წლებში „ივერიის“ მკითხველი საკალენდარო ცნობებში 12 მარტს ყოველთვის ამოიკითხავს: «ღირსთა მამათა ჩვენთა: ორთა ილიათა, ბრიგოლისა, იაკოფისა, მოლა ბაშირისა და სხვათა დამსთრგუნავთა ყოვლად წყეულისა მის ღავით სოსლანისათა და სხ. და სხ.

* *

მრთის სიტყვით, თორმეტს მარტს ახალი ბებუთოვის ქუჩა და მთლად სოლოლაკი არა ჩვეულებრივს სანახაობას წარმოადგენდა. ორასი დასტა ზურნის ჭყივილი, თართა კენესა, დაფ-დაფთა და საყვირთა ცემა, კამეჩთა ყროყინი, მოზვერთა ზმუილი, ვირთა ყვირილი, ღორთა ჭყვიტინი, ალამთა ფრიალი, ხმალთა ბრიალი, ისართ სრიალი, მაქართ და ჯაი-ზართა გვრგვინვა, ლუარსაბთა ხვრინვა, ღარეჯანთა კილვა და ათას ნაირი, კალმით აუწერელი ხმაურობა და ყიყინა ჰაერს ჰხვედა და მიწას ანძრევდა. არამც თუ ფშავ-ხევსურთ, მოხვევ-მთიულთ, კახელთ, ქართლელთ, იმერთ, ოდიშელთ, სვანთა, გურულთა და სხ., აქ შეყრილიყენენ სპარსნი, თურქნი, ეგვიპტელნი, მაშრიყნი და მალრიბელნი. ღერეფანს წარმომდგარიყო ჩვენი დიდებული პოეტი ილია, წერ წეტსა ტანზედ ემოსა «ჯაჭვი საკურტაკე», თავს ეხურა მუზარადი და ფერხთა ეცევა თეთრი წაღები, ჭვინტ შემოგდებული, მუზარადზედ ჰქონდა გადაბურული ყაბაჩა დაუდებელი ფასისა, მარჯვენა და მარცხენა მხარს განუმტკიცებდენ ლომგულნი ალექსანდრიძე და ხონელი,—და სხვა მუშაითთა დასი. ზღვათა აუარებელი ზალხი მათ თავყანის საცემლელად მოგლეჯილიყო დღეს. ქალი, კაცი, მოხუცი და ყმაწვილი ტაშსა სცემდენ და ვაშა, ვაშას შეჰკიოდენ...

* *

სწორედ მოგახსენოთ ღირსნიც იყენენ საოცარნი გმირნი ამ არა ჩვეულებრივი დიდებისა. თორმეტი მარტი ერთსა და იმავე დროს არის გამარჯვებისა და დამარცხების დღეცა გაზ. «ივერიის» რედაქტორისათვის. ესე იგი ჩვენ თვალში და ყველა სხვისაშიაც, ვისაც კი შეუძლიან პირუთნეულად შეჰხედოს და შესაფერი სახელი დასდოს საზოგადო მოვლენას,

თ. ილ. ჭ...ის ლილახანა მთლად წამდარდუნდა ჩაითვალოს; თითონ კი მოლანდებული გამარჯვებით ძალიან კმაყოფილნი არიან და სინარულის ასკი-კუკუს უვლიან. იმ დღიდან პატივცემულმა პოეტმა უარ-ჰყო თვისი ღრმა და გრძელი მოძღვრება, რომლითაც თითქმის თავი შეგვაწყინა, ლიტერატურულ ზრდილობიანობაზედ, საზოგადო პრინციპების მტკიცე მიმდევრობაზედ, აჰყვა გულის თქმას, ხელთ აიღო შეილდ-ისარი და დაბლა ჩამობრძანდა ჯანყითა და ბურუსით (ბოდიშს ეხდით ბ. ხონელთან, რომლისთვისაც ეს ჯანყი და ბურუსი იმ წითელ მაუღად გარდაქცეულა, რომელიც ისე აფეთიანებს ისპანიის ცირკში მოზვერებს!) გარემოცული პარნასილამ საომრად, და რა გამოვიდა?—ის, რასაც რუსულად იტყვიან ხოლმე, რომ гора родила мышь! მნახეთ მისი მკლავის ძალა, გამოტყარცნილი ისრის პირი, რაზმათა წყობა, — გულში გაგვეცინა და ვსთქვიით: «не такъ страшень онъ, какъ его малюютъ! მონადირეს მაშინ უჭირს, მინამ ნადირი სოროში იმალება, თორემ რაკი მინდვრად გამოიგდებს, მაშინ იმის კამათლები დუშაშია მოსული.

* *

რა მოხდა შემაწრწუნებელი! რისთვის იწუხებს თავს „ივერიის“ რედაქტორი და მთელის თვის განმომავლობაში აწუხებს თავის მკითხველებს, რომელთაც მის დახლში თუმანი შეუტანიათ? თუ თქვენი თავდაპირველი განძრახვა ყოველ დღიური გაზეთის დაარსებისა იყო ერთად ერთი პიროვნების უშვერი ლანძღვა-თათხვა, მაშინ თქვენ, საზოგადო მოღვაწედ ცნობილს კაცს, არ უნდა გეკადრათ და საზოგადოებისათვის მიგემართათ ნიეთიერი შემწეობისათვის. ლანძღეთ და ათრიეთ, კნიაზო, ვინც გნებავთ,—თუ იმედი გაქვთ, რომ ამ ნაირი თქვენი ვარჯიშობა მშვიდობიანად ჩავივლით,—თქვენის საკუთარის ხარჯით, და არა საზოგადოებისა, რომელსაც სრული უფლება აქვს მოგთხოვსთ თავისი საფასის მაგიერ რამე სასარგებლო გრძნობისა და გონებისთვის. სრული უფლება მაქვს გკითხოთ, ბატონო; რომელი უფრო უპატიოსნებაა თქვენი გაზეთიდან რუსულად გადაღება რომელიმე ფაქტისა, თუ საზოგადოების ხარჯით დაქირავება სხვა-და-სხვა ლაშუანდურა დიაცებისა ერთის კაცის სათათხვად? ღავით სოსლანმა მოგპარათ თქვენ რა? სარჩო საბადებელი?—არა.—გულის საყვარელი?—არა. შილოსოფიური, მათემატიკური, მედიცინური გამოკვლევა, თუ პოეტური თხზულება?—არა და არა! მაშ რა?—ის, რომ ფშავლებში ხვეისბრობა და წაწლობა ჩვეულებათ არისო და ზედაც

დატანა: «თუმცა მეც ვიცი მათი ჩვეულება, მაგრამ რადგანაც «ივერიაში» დაბეჭდილი სტატიების ავტორმა, როგორც ბუნებით ფშაველმა უფრო კარგად იცისო, ამიტომ მისგან მოგროვილი მასალითა ვსარგებლობო». მართო ეს არის მისგან ჩადენილი საქმე, რომლის შესახებაც თქვენს მკითხველებს არწმუნებთ: „თუმცა ღვით სოსლანი ამდენ ღაპარაკად არა ღირს, მაგრამ მისგან ჩადენილი საქმე იმ გვარია, რომ უყურადღებოდ დატოვება არ შეიძლება“. ბატყხილს მოგახსენებთ და კადნიერებისთვის ნუ შემირისხავთ: თქვენის ერთის თვის, ყოველად უსაფუძვლო კამათით ღვით სოსლანის საძაგლობა კი ვერ დამტკიცეთ და მკითხველ საზოგადოებას კი თვალეზი აუხილეთ და ზოგიერთი ბურუსით მოცული საგანი ცხადად დაინახვეთ. მაგალითებრ, თქვენ ნათლად დაუმტკიცეთ საზოგადოებას, რომ თქვენ მტრობას და სიმძულვარეს ღვით სოსლანისადმი საზღვარი არა აქვს; თქვენ ერთხელ კიდევ დამტკიცეთ, რომ წყალ წადებულნი ხავს ეკიდება; თქვენ დაგვარწმუნეთ, რომ კაცს რომ ღმერთი გაუწყობა, პირველად ჭკუას წაართმევს და სხ. მაშ თუ თქვენ კატონის მოქალაქობას სჩემოთ და პურიტანულს მტკიცე ზნობას, რატომ არ აშკარავებთ საქვეყნოდ იმ ვაჟ-ბატონების ბილწ მოქმედებას, ვისაც თანამოქმედის და მთელი საზოგადოების უმეცრებით უსარგებლია და თავისი ჯიბე გაუსუქებია? მისაც ქონება და სახელი შეუძენია ქურდობით, ავაზაკობით, ცბიერებით და ათას ნაირი ავ-კაცობით? მისაც გაუქვლავს და შეუფინებია უმანკო ქალის წრფელი გრძნობა, განუსაზღვრავი ნდობა და ის ღარიბი ბოლოს უგრძნობელი ოქროთ სავსე ტომარაზედ გაუყვლია?.. მანა თქვენსავეთ მოღვაწეობს ის, ვისაც მართლა თავი დაუეიწყინა საზოგადოების კეთილდღეობისთვის? როდესაც ნაპოლეონ პირველი იმპერატორის ტახტზედ ავიდა, ერთმა კარის კაცთაგანმა შესხმა მოახსენა და დიდი ფრთები შეასხა მის მაღალ ნიქს, რადგანაც კაცობრიობის ისტორიაში სამაგალითო იყო რომ არტილერიის პოდ-პორუჩიკი საფრანგეთის იმპერატორად გახდა. ნაპოლეონმა მწარედ გაიღიმა და უპასუხა: მე ჩემს ბედს მაინც ვემდღური, რომ გვიან დავიბადეო, ამიტომ რომ როდესაც ალექსანდრე მაკედონელი ინდოეთში მივიდა და თავის თავი იუპიტერის შვილად გამოაცხადა, ყველამ დაუჯერა და თავყვანი სცაო. მეც რომ ეხლა იმისავეთ მოვიქცე, უბრალო სოფლელი დედა-კაციც კი სიცილით მოკვდებაო. თქვენთვის, პატივცემულო ილია,

საქიროა ყოველთვის ხელის გულზედა დაწერილი...

* *

ბ. ხონელი! ჰმ, ხონელი! სასაცილობაზედ გადიმეტია ამ ვაჟ-ბატონის თავნები გამბედაობა და ვითომ პოლემიკური ვარჯიშობა. ჩვენ დაწვრილებით ვიცით, როგორც იწერება «ივერიის» თანამშრომლების სტატიები და ამიტომ არას ვიტყვით ამ ლიტერატურულ ყენიჩილაზედ, რადგანაც არა უწყის, რასა ჰშერება. ან კი რა ითქმის იმისთანა „ლიტერატორზედ“ (აფსუს!), ვისაც ირონია ვერ გაუგია და ბ. მირიანაშვილსა სწამებს „კოზლიკის ხმაზედ სიმღერების გავრცელებასა ქადაგობსო?.. ქრთის სიტყვით, რუსეთის გამოჩენილი პოეტისა არ იყოს,

„Стыдить лжеца.....
И спорить с «иверийцами» все тоже,
Что черпать воду рѣшетомъ.
Отъ сихъ троиухъ избавь насъ Боже!“

მთიულდი.

შეზღილი სიყვარულისაგან *)

დრამა 5 მოქმედ. ოსზ. დონ-მანუელ ტამისის და პაუსისის

აქტი III

ღარბაზი სასახლე-კონცეაბლიაში, ბურგოსში. სცენის სიღრმეში სამი კარებია; კარებები აქეთ-იქით მხარეზე. ძარები მარჯვნივ მეფის სასვენებელ ოთახში, მარცხნივ დედოფლის სასვენებელ ოთახში. ორი სტოლი, ერთი მათგანი მარცხნივა დგას აფანსცენაზე.

სცენა I

ღონ ხუნ-მანუელი, მარკიზ დე-მილიენა, მერე მერე; ადმირალი და რამდენიმე სხვა ღარბაისელები, სუყველაზე ბოლოს მარლიანო.

ღონ ხუნ მანუელი. როგორც გითხარ, მეგობარო პაჩეკო! მე ყველაზე ძრიელ ეს მაკვირვებს რომ

*) იხილე „თეატრი“ № 10.

ამ მოკლე ხანში დედოფალს ასე ძალიან შეუყვარდა თავისი უცნობი მეტოქე.

მარკიზი. ამ გვარ საქმეებში არ მინახამს ამისთანა მოხერხებული კაცი, როგორც ჩვენი მეფეა. ღონა ხუანას ძვირად უჯდება თვისი ექვიანობა. ხომ ნამდვილათა გაქვთ შეტყობილი გვარი და სახელი ამ უცხო ლამაზი ქალისა, რომელიც თქვენი წყალობით სასახლეში მანდილოსნად არის მიღებული?

ღონ ხუან მანუელა. სახელი, რომელსაც ღონა-ბეატრისა ატარებს, მოგონილი სახელია; წინად ამას პლდარა ერქვა. მისი ჩამამელობა კი თვით მეფემაც არ იცის.

მარკიზი. არ გეშინიანთ დედოფალმა რომ ეს ამბავი შეიტყოს?

ღონ ხუან მანუელა. ის თავის დღეშიაც ვერ შეიტყობს, რადგანაც პლდარა ჩემს ნათესავად არის სასახლეში მიღებული. იმასთან ერთად ბევრი სხვა მანდილოსნებიც მიიღეს, ისე რომ დედოფალს ვერა გზით ვერ შეუძლიან ეჭვის აღება. ჩვენ გარდა პლდარას სუყველანი ჩემ ნათესავათა სთვლიან.

მარკიზი. (ვერეს, რომელიც მეფის ოთახიდან გამოდის) რას იტყვი, ბატონო ვერე, დედოფლის დატყვევების შესახებ? მათანხმდა მეფე თუ არა გრანდების წინადადებაზე?

გერე. ეს ახალი ამბავი არ იყო ისე ალტაცებით მიღებული, როგორც ჩვენ გვეგონა.

ღონ ხუან მანუელა. თქვენ ასე მალე ნუ შეშინდებით. მე ეს ნამდვილათა მაქვს შეტყობილი, რომ ბევრს ხელ-წერილი დაუდვია—დეენმარომ მეფეს, თუ ეს უკანასკნელი დედოფლის დატყვევებას მოინდომებს. სუყველა ესენი ყოველ გვარ ზომებს მიიღებენ—რომ ხალხი არ აღელდეს.

გერე. მისმა დიდებულებამ უხვი ხელით დაარჩვა საჩუქრები და ჯილდოები. ოქროს რუნთი კასტილიის ბევრი გრანდი გაახარა.

ღონ ხუან მანუელა. საქმისთვის ეს არა კმარა.

გერე. ქოველ გვარ განძრახვათა შესრულებას მისი დიდებულება თქვენს მუყაითობას ანდობს. დედოფლის შესლილობა ძალიან აზიანებს სახემწიფოს რიგიანად წინ მსკლელობას. ღონ შილიბეში პასტილიელები იპოვნენ მართლ-მოყვარე და მამაცს მეფეს, თქვენ კი იგი გეგულებოდეთ მეგობრად, რომელიც მზად იქნება მიიღოს მხედველობაში ყოველი თქვენი ბრძნული რჩევანი.

მარკიზი. რასაკერძოდა სამართლიანად ინება მეფემ, როდესაც დედოფალი იზაბელასაგან უკანონოთ წართმეული ვილიონის მიწები უკანვე დაიბრუნა.

გერე. თქმა აღარ უნდა რომ მეფეს ძრიელი

მტრებიცა ჰყავს. ბევრი გრანდი ანდალუსიდან უკანაჲს რაჲსუნებს ამას კბილებს; გერელოგი აღბა ხომ ჯერაც იბძვის. ადმირალი...

ღონ ხუან მანუელა. აგერა ესაც...

ადმირალი. (შემოვა შუა კარებიდან რამდენიმე დარბაისლებით) ხომ არ იცით, ბატონო, დღეს მეფის დასწრებით რა საგანზე იქნება რჩევა.

ღონ ხუან მანუელა. მეფემ გადასწყვიტა თავისი უბედური მეუღლის დატყვევება და ეს გარემოება უნდა გრანდებს შეატყობინოს და ამისათვისაც დაიბარა ისინი.

ადმირალი. დაჯერებული ბძანდებოდეთ, რომ ამ მოუფიქრებელ განძრახვას ცუდი შედეგი მოჰყვება.

ღონ ხუან მანუელა. შურო თქვენი და თქვენი თანამოზიარების განძრახვანი არიან მოუფიქრებელნი.

გერე. მისი დიდებულება თავის მოვალეობას ასრულებს, ბატონო ადმირალი!

ადმირალი. სრულიათაც არ არის გასაკვირალი, ბატონო გოჭმარშალო, რომ უცხოელების გროვას, რომელიც თქვენი წინამძღრობით მოქმედობს, სურდეს ქასტილიის დალიჯი მეფე შილიბეს საკუთრებად გახადოს.

გერე. რაინდები...

შირგული დაჩაბასელი. (გამოდის რამდენიმე სხვა დარბაისლებით მეფის ოთახიდან) მეფე ძალიან ბევრსა თხოულობს.

მეორე დაჩაბასელი. ჩვენ ბატონებო, მის განძრახვას ჰკვიანურ განძრახვათ ვთვლით.

ღონ ხუან მანუელა. ღონა ხუანას ვეღარ შეუძლიან მეფობა. მაშ სხვა ვილას, ეკუთვნის გვირგვინი, თუ არ ღონ შილიბეს, მინამ პრინცი ღონ ძარლოს მცირე წლოვანი იქნება?

ადმირალი. ბათონებო! მარტო კორტესებს შეუძლიანთ სჯა ამისთანა საჭირო საქმეზე. მალიადელიდის კოსტესებმა ტოროს კოსტესების მიხედვით აღვიარეს დედოფლად ქასტილიისა ქალი-შვილი იზაბელასი და ფერდინანდი. ამ ქალაქების წარმომადგენელთ არა სჯერათ ის უსირცხო ცილის წამებანი, რომლებს მეოხებითაც თქვენ იმას დალიჯის წართმევას უპირობთ. ნუ თუ სახემწიფოს წარჩინებული დარბაისელნი უფრო ნაკლებათა სცემენ პასტილას უფლებას? ღონ შილიბესა სურს იარალით წინაღუდგეს ხალხის სურვილს. ნუთუ თქვენ ხელს შეუწყობთ მის უზურპატორობას და უსამართლობას?

გერე. და თქვენ ამას ლაპარაკობთ სასახლეში?

ადმირალი. სასახლეშიაც სიმართლის თქმა საჭირო; ვისაც ბურგუნდის პრინცის განრისხებისა არ ეშინიან, წამოძანდეს დედოფლისაგან დანიშნულ აუ-

დინციანზე. იქ ყველა დარწმუნდება რომ დედოფალი ღირსია დალიჯისა და ჰკეუთაც სუყველა იმათზე მალლა დგას, რომლებიც აგრცელებენ მის მითომ და ჰკუაზე შეშლილობას...

მარტინა. (დედოფლის ოთახიდან გამოდის) მე ექიმი ვარ დედოფლისა, ყოველთვის მასთანა ვარ და მის აზრსაც ვეთანხმები. (ჩურჩული სასახლის დარბაისელთა შორის).

ზინჯედი დაბაისკაი. აღმირალო, სადარბაზოდ მე თქვენთანა ვარ.

ქეარე დაბაისკაი. ჩვენც.

ადმირალი. მე მალე დავბრუნდები, ბატონებო. (მიდის კარებთან, რომელიც სცენის სიღრმეშია, უკან რამდენიმე დარბაისელნი გაჰყვებიან)

მარტინა. ღონ ხუან მანუელო, მისმა დიდებულებამა ბძანა ჩჩევა შეადგინეთო.

ღონ ხუან მანუელი მივიღვარ შესადგენად.

გარე. ვშიშობ რომ მიზნამდის ველარ მივალწევთ.

მარკიზი. ტყუილი სასოწარკვეთილებაა.

სცენა II

მარლიანო, მერე დედოფალი და დონა მლიერა

მარტინა. მე ტყუილს მართალი დავარქვა? ტყუდათა მცნობს უსამართლო მეფე! ჩემი შესანიშნავი ამხანაგები ძრწიან მის წინაშე და ზოგნი საჩუქარსაც მეველიან და ამისთვის გაუყიდნიათ სინილისი; მე ამას ვერ ვიქ.

დედოფალი. (ბამოდის მლიერასთან ერთად თავისი ოთახიდან) ნუ ეჭვიანობ, ელიერა მეფე ჩემში დაჯერებულია.

მარტინა. თქვენი დიდებულება ეხლა ხომ კარგათა ბძანდება?

დედოფალი. ღღეს ეს სამჯერ გიკითხავს.

მარტინა. თქვენ ჯანმთელობას ქვეყანაზე ყველაფერზე მალლა ვაყენებ. (დაუკრავს თავს და მიდის.)

სცენა III

დედოფალი და დონა მლიერა

დედოფალი. ბარწმუნებ, მლიერა, რომ სრული გულის დადება აზიანებს სიყვარულს.

ელჯიანა. ბანიფანტეთ თავიდან, დედოფალო, მაგვეარი აზრები.

დედოფალი. დიახ, ეხლა შილიზე ჩვეულებას უფრო აღერსიანად და ყურადღებით მეტყევა და წინანდებურად მარტოკა იშვიათად დამტოვებს ხოლმე. მე ვატყობ, რომ კაპიტანს მეფე როგორღაც ცუდი თვალით უცქერის. რა იქნება რომ ამ ამბით ვისარგებლო და მისი სიყვარული ხელ-მეორედ დავბრუნო?

ელჯიანა. ბარწმუნებთ რომ თქვენი ქცევა მეტისმეტად გაუფთხილებელია.

დედოფალი. რა ბედნიერი ხართ რომ აგრე კეთილ გონიერად იქცევით. ამის უფლებას უბედურება იძლევა და კეთილი მიზანი მოწმობს ამას. ჩვენ ერთი ორად ვაფასებთ იმ სიკეთეს — რომლის დაკარგვასაც ვშიშობთ. დეე იმანაც შეიგნოს ის სიფრთხილე, რომელიც არასოდეს არ უგვრძნია. ამდენმა ტანჯვამ რა არ მაქნენია და მგონი ამასაც კი მოვესწრო, რომ თავზარი დავცე მისთავმომწონობას. მე მას სრულიადც დავივიწყებდი, მაგრამ მე ეს არ შემიძლიან და არც უნდა დავივიწყო. ეს მარტო ქმარი კი არ არის, იგი მამაა ჩემი შეილებისა. მისი გულის მოგებას მარტო ჩემი გულისთვის არა ვშერებები, ჩემი შეილების გულისთვისაც

ელჯიანა. აღვარმა რომ თქვენი კველაობა მასთან განმარტოს...

დედოფალი. ისე როგორც სასახლის კაცმა? არა, აღვარზე მე ამას ვერ ვიტყვი. საბანაკო ცხოვრება ისე არა რყენის კაცსა, როგორც სასახლეში ცხოვრება. პეთილი აღვარი მე დედა-კაცად არ მიცნობს, იგი მიცნობს მე დედოფლად. შილივეს ეჭვი ავადებინო! ასეთი ბედნიერება მთლად გამკურნავდა ეჭვიანობისაგან. — რა გინდა შენ? მე თაყვანსა ესცემ ჩემს მეუღლეს; ეს უბედურებაა, მაგრამ ამის წამალი არსიდ არის. მე მან ბევრი მტანჯა, მაგრამ სუყველა ეს შემინდვია იმისთვის, თუ კიდევ არ მამატყუებს. როგორა ჰფიქრობ — გერნანი როდის დაბრუნდება?

ელჯიანა. ღღეს მოველი.

დედოფალი. მხლა კი ვნანობ რომ მე ის იმ დაწყველილ სასტუმროში გაეგზავნენ. ტყუილათა ვფიქრობდი, რომ მეფე იმ ქალს ბურგოსში წაიყვანს მეთქი. მხლა ეს ფენსაც ველარსად გადასდგავს, რომ მე ვერ შევიტყო. ვეთანხმებით: მე ძალიან ეჭვიანი ვარ. დარწმუნებული ვარ, რომ გერნარი იპოვნის იქ იმ აღდარას, რომელმაც ამდენი მწუხარება მამაყენა.

ელჯიანა. თქვენ ეს მაშინ უნდა გენახათ, როდესაც მისი წყალობით, სასტუმროში ბძანდებოდლი.

დედოფალი. როდის უნდა მენახა? მაშინ ხომ მეფეს ველარ მოვშორდი, როდესაც ჩემს დასახმარებლად ღონ აღვარი გამოვიდა.

ელჯირა. ღონ აღვარმა რომ მეფეზე ხმალი ამო-
იღო.

დედოფალი. რომ ვერ იცნო—თუ ვინ იყო იგი,
მეფემ შეუნდო იმას და სასახლეშიაც მიიღო.

ელჯირა. მაგრამ მეფეს მაინც-ღა-მაინც მიზეზი
აქვს ღონ აღვარზე უკმაყოფილოთ იყვეს. თქვენ კა-
პიტანს საფრთხეში ჩაადგებთ—თუ კიდევ მიზეზს მის-
ცემთ—მეფე უკმაყოფილოთ იყვეს იმაზე.

დედოფალი. ბოლოს ყველაფერს გამოვაშკარა-
ვებ. რა იქნა ბეატრისა? რატომ აქამდის არ გამოვი-
და სალამის მოსაცემათ?

ელჯირა. თქვენ როგორ მალე შეიტყებთ ეს მან-
დილოსანი?

დედოფალი. მეც არ ვიცი რათ. მაგრამ, არა,
ტყუილია—ვიცი. ბავშვითლები და ისე გავიტყუდე-
ბი... მე ეს მიყვარს იმისთვის, რომ ამას ჩემი ქმარი
ეჯავრება. მს შემთხვევისა დაგვარად უსაყვედურებს
ხოლმე მეფეს, ბევრში ვეთანხმები მაგას...

ელჯირა. (თავისთვის) ნუთუ მე შემცდარი ვარ?

დედოფალი. (მივა ფანჯარასთან) დანახე, აგერ
მოდის ღონ აღვარი; იგი ჩაფიქრებულია. შექველად
ეს თავის დიდებულ სარდალზე ფიქრობს; იგი მუდამ
იმაზე ლაპარაკობს.

სცენა IV

ივინივე და ალდარა, მემრე მეფე

ალდარა. (თავისთვის) ვის უმზერს იგი ასე გუ-
ლის დაპყრობით. (დადგება დედოფლის უკან და
ესეც დაიწყებს ფანჯარაში ცქერას) ახ, ეს იმას უც-
ქერის, იმას!

დედოფალი. ბოლოს როგორც იყო დაგვენახე-
ვით, სენიორა.

ალდარა. როგორა ბძანდება თქვენი დიდებუ-
ლება?

დედოფალი. ძარვა, ძალიან კარვა! თქვენ? აუთ
ხომ არა ხართ...

ალდარა. არა, დედოფალი!

დედოფალი. მღვირას შემდეგ მე თქვენ ძალიან
მიყვარხართ და თანაუგრძნობ კიდევ თქვენ ტანჯვას.

ალდარა. მეტის-მეტი მოწყალებაა.

დედოფალი. თუმცა კი მე თქვენზე უკმაყოფი-
ლოთ უნდა ვიყვე, რადგანაც თქვენ მეფეს არა სწყა-
ლობთ.

ალდარა. თქვენ დიდებულებას ჰგონია...

დედოფალი. ბეგონათ—ვერ შევნიშნავდი?

ალდარა. მაპატიეთ... მეცლები გავწარმოებ...

დედოფალი. სრულიადაც არა! (გაუბედავად)
მიპატიებია, მიპატიებია.

ელჯირა. (ჩუმად) დედოფალი, მისი დიდებუ-
ლება მობძანდება.

დედოფალი. (თავისთვის) მოვიდა! (მივა ისევე ფან-
ჯარასთან; მღვირა უკან მისდევს)

ალდარა. (თავისთვის) კიდევ იმას უცქერის.

მეფე. (მამაცად გამოდის თავის ოთახიდან)
თქვენ აქა ხართ?

ალდარა. (დედოფალზე უჩვენებს) შეპხედეთ.

მეფე. (თავისთვის) ახ! დედოფალი!

დედოფალი. მს—სახეა პატიოსანი და მამაცი
რაინდებისა

მეფე. (მივა მასთან) ვისთვის იმეტებთ მაგგვარ
ქებას?

დედოფალი. ახ, თქვენა ხართ?

ალდარა. იგი შემოთვებულია...

მეფე. (დადგება დედოფალთან და ფანჯარაში
დაიწყებს ცქერას) ეს ღონ აღვარია, მგონი.

დედოფალი. ნამდილად ის არის.

მეფე. მე მოულოდნელად ველოდი ცნობებს
თქვენი ჯანმთელობის შესახებ.

დედოფალი. მე ჩვეულობაზე უფრო კარგათა
ვარ (უნდა წასვლა)

მეფე. მიხვალთ?

დედოფალი. თუ სათქმელი არა გაქვს-რა?..

მეფე. თქვენი ნებაა.

დედოფალი. (მღვირას, რომელიც უკან მისდევს)
ხომ კარგათ ვთვალთ-მაქცობ?

ს. ნ—თ—ქსი.

(შემდეგი იქნება)

თეატრის

„დეკემბერი“

(საქიოდგახ)

გასეო «ავგარის» რედაქტორს და მის თანამშრომლებს.

დიდს მადლობას გიძღვნიან ქართულის მცოდნე
წინაპრები სიტყვის «მორდილის» შემოღებისათვის.
აქ მთელი წინაპართ ძელები შეძრწუნდა და უძვე-

ლია მანდ, სათქვენო მიაც, ბევრს გააწითლებდა ამორ-
ლილია.

ახლა გკითხავთ, როგორც ჩემ კვლში მამყოლს,
როგორ უნდა იწერებოდეს: მოზდილი, იზდებით, ვიზ-
დებით, თუ (თქვენ მოგახსენებთ ბ. რედაქტორო და
თანამშრომელნო „ივერიისებურებისანო“) მოზდილი,
იზდებით, ვიზდებით?

ანტონ კათალიკოზი.

წინა გამოცანების ახსნა.

- 1) წურბელი. 2) სასწორი. 3) მაქიკი. 4) საბუ-
დარი. 5) ცხვარი. 6) კვერციხი.

რედაქტორი და გამომცემელი ვ. აბაშიძე.

ბანსხალეზანი

ს ტ ა მ ზ ა

მელიქიშვილისა.

თფილისში—სასახლის ქუჩი, აწწრუნისეულ ქარ-
ვასლაში, ქართული თეატრის ქვეშა სართულში.

იღებს ყოველ გვარს სასტამბო საქმეებს საბე-
ჭდავით: გაზეთებს, წიგნებს, ბროშურებს, აგრეთ-
ვე ყოველგვარ ბლანკებს, კვიტანციებს, სხატებს,
განცხადებებს, აფიშებს, პორტრეტებს და სსგ.

სისუფთავეზე და აღნიშნულ დროზე საქმის
შესრულებასე სტამბა პირბასს აძლევს საქმის
მომტანთ.

სტამბა ვისრულებს კორექტურის გასწორებას
და ბროშურების გაკეთებას, უკეთუ ზაგაზის
მომტენი ისურვეს.

სააღგომო ბანსხალეზა

ილიკო საჯაროების მაღაზიაში

აწწრუნისეულ ქარვასლაში, თეატრის შესავალ კიბეებთან—მარჯვნივ

მუდმივ ისე დება ყოველ გვარი ზაგუსკეული

და

სააღგომოთ გვექნება გასასყიდათ საუკეთესოდ მომზადებული

პირინები

(მონარშული და მოუნარშავი)

აგრეთვე საუკეთესო პასკაბი. მსურველთ ამ თავითვე შეუძლიანთ დიკვეთონ რა
გემოს ზასკაც სურთ.

იხილვა იაზად

2—1)